

АНІСІМОВ Д. О.,
доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри спеціальної фізичної
підготовки
(Дніпровський державний
університет внутрішніх справ)
ORCID ID: 0000-0003-2893-8343

УДК 343.3

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.60>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ СПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Пріоритетним завданням сучасної держави є формування здорової нації та належне забезпечення регулювання різних сфер громадського життя, які повинні сприяти підвищенню рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення. Не останнє значення в цьому відіграють такі сфери як фізична культура та спорт. На сьогодні в Україні у цій сфері укорінилися певні суспільно-небезпечні явища, зокрема, корупція, травматизм, смертність тощо [1, с. 406].

Водночас спорт давно вже став міжнародним культурним явищем, втіленням соціальних цінностей, патріотизму, успіху і слави, має позитивну динаміку зростання. На сучасному етапі відбувається становлення глобальної спортивної економіки, що охоплює крім основних видів діяльності, забезпечуючи: виробництво спортивних товарів та послуг, спортивну медицину і фармацію, спортивне право, спортивні ЗМІ та ін, в цілому формує напрямок економіки – спортивну індустрію. Народжується єдина світова культура спорту – культура комерційна, формується світова спортивна еліта – союз власників фірм – виробників товарів і розваг, очільників міжнародних спортивних організацій, спортсменів світового рівня [2, с. 21].

Все це зумовлює необхідність та пріоритетність проведення наукових досліджень, щодо попередження кримінальних правопорушень у цій сфері. Адже чим більше об'єм фінансового обороту галузі, тим більш вона привабливіша для злочинців. Особливо в умовах воєнного стану, коли вчинення кримінальних правопорушень, особливо корупційних, впливає на економічну стабільність держави та підриває довіру суспільства до органів державної влади.

Ключові слова: *фізична культура, спорт, спортивні змагання, протиправний вплив, злочинність.*

Anisimov D. O. Current trends in crime in the field of sports under martial law

The current state of affairs necessitates and prioritizes research to prevent criminal offenses in this area. After all, the higher the financial turnover of the industry, the more attractive it is for criminals.

In this article, the author analyzes current trends in crime in the field of physical culture and sports. The author has identified a number of criminal offenses that affect this area.

The criminal legislation of Ukraine protects the morality of sports. In particular, the qualifying features of Art. 307 of the Criminal Code of Ukraine (illegal production, manufacture, acquisition, storage, transportation, shipment or sale of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues) include the sale of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues in places intended for educational, sports

and cultural events. Article 316 of the Criminal Code of Ukraine (illegal public use of narcotic drugs) states that public or group of persons' illegal use of narcotic drugs in places intended for educational, sports and cultural events and other places of mass gathering of citizens is punishable by restraint of liberty for up to four years or imprisonment for up to three years, etc. When committing a criminal offense under Art. 323 of the Criminal Code of Ukraine (inducing minors to use doping), additional harm may be caused to the life and health of minors as a result of doping.

As part of our research, we conducted a survey among current employees of the National Police of Ukraine in Dnipro and Dnipro region (230 respondents), which revealed that today there is an extremely high level of latency of criminal offenses in the field of physical culture and sports (as indicated by 190 respondents, 83% of the total number of respondents) and problems with the formation of the evidence base of criminal proceedings (203 respondents, 88% of the total number of respondents).

The study allows us to conclude that there is currently an upward trend in criminal offenses in the field of sports in Ukrainian society. However, there are a number of problems faced by law enforcement agencies. In particular, they include the latency of criminal offenses in the field of physical culture and sports and the imperfection of the current criminal legislation. This, in turn, necessitates further research on the prevention of criminal offenses in this area.

Key words: physical culture, sport, sports competitions, illegal influence, crime.

Дослідженням злочинності у сфері спорту займалися: Д.О. Анісімов, О.Ф. Бантисhev, В.С. Березняк, О.С. Бондаренко, Ю.В. Городецький, А.О. Данилевський, К.П. Задоя, О.В. Кришевич, І.Б. Медицький, Ф. Неміч, І.В. Одинець, А.В. Савченко, О. Семенюк, В.В. Сокурено, А.Б. Старка, В.В. Шаблістий, О.С. Юнін, Н.М. Ярмиш та інші. Проте, тенденції злочинності постійно змінюються, а тому потребують постійного дослідження, що в свою чергу сприяє забезпеченню кримінологічної політики держави.

Мета статті полягає у дослідженні сучасних тенденції злочинності у сфері спорту.

Виклад основного матеріалу. На початку дослідження варто погодитись із В.В. Сокурено, що злочинність у сфері фізичної культури та спорту є одним із найбільш наочних маніфестів постмодерної культури загалом. У ній виражається вся парадоксальність симулятивності сучасного світоустрою, коли на тлі демократично-правового дискурсу та його засобами практично заперечується його онтологічна основа. Цей вид злочинності, таким чином, є цілком закономірним породження свого часу – часу консюмерності та моргіналізованості суспільства, вульгаризованого прагматизму. Отже, підтримуємо автора, що на протидію злочинності у сфері фізичної культури та спорту є гострий соціальний запит на повернення зв'язків між цінностями, діяльністю, дійсністю, на повернення, зрештою, людини до самої себе. Водночас наявні кримінально-превентивні узвичаєння не задовольняють цей запит і вимагають належної наукової ревізії й удосконалення [3, с. 14].

Згідно Конституції України права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Враховуючи це держава зобов'язана дбати про розвиток фізичної культури і спорту [4].

Згідно з Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01 липня 2010 року № 2411-VI зазначено, що основними засадами внутрішньої політики в гуманітарній сфері України є удосконалення державної політики у сфері фізичної культури і спорту, сприяння популяризації та поширенню здорового способу життя, організації змістовного дозвілля, створення умов для максимальної реалізації здібностей талановитих спортсменів, стимулювання створення спортивної інфраструктури, сприяння участі українських спортсменів у міжнародних змаганнях, підвищення авторитету держави у світовому спортивному русі [5].

На виконання конституційних вимог Україною в подальшому було ратифіковано Конвенцію Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями (Маглінген/Маколін, 18 вересня 2014 року) Законом України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями» від 16 листопада 2016 року № 1752-VIII [6].

Зокрема, у Конвенції зазначено, що основними напрямками роботи мають бути: розвиток спільного європейського і глобального рамкового співробітництва для розвитку спорту, заснованого на поняттях плюралістичної демократії, верховенства права, прав людини та спортивної етики; протидія залученню організованою злочинністю до маніпулювання спортивними змаганнями; усвідомлення що кожна країна та кожний вид спорту у світі можуть потенційно піддатися впливу маніпулювань спортивними змаганнями, адже це явище, як глобальна загроза чесності у спорті, потребує глобальних заходів у відповідь, які також повинні підтримуватися державами, які не є членами Ради Європи [7].

Враховуючи вищезазначене більшість європейських країн ратифікували міжнародні нормативно-правові акти, які регулюють питання, щодо протидії злочинності у сфері спорту та імплементували у законодавство.

В Україні 3 листопада 2015 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» № 743-VIII. Головною метою якого є запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень та порушень, пов'язаних із корупцією у сфері спорту, визначає засади, особливості суб'єктів і заходів запобігання та виявлення зазначених порушень і усунення їхніх наслідків, а також відповідальність за них [8]. Враховуючи це, законодавцем було зроблено відповідні зміни у кримінальному та адміністративному законодавстві, щодо відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань ст. 369-3 КК України (протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань) та ст. 172-9-1 КУпАП (порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням).

Поряд із тим, кримінальним законодавством України здійснюється захист моральності спорту. Зокрема, кваліфікуючими ознаками ст. 307 КК України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів) є збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів. У ст. 316 КК України (незаконне публічне вживання наркотичних засобів) зазначено, що публічне або вчинене групою осіб незаконне вживання наркотичних засобів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян карається обмеженням волі на строк до чотирьох років або позбавленням волі на строк до трьох років. При вчиненні кримінального правопорушення передбаченого ст. 323 КК України (спонукання неповнолітніх до застосування допінгу) додатково може завдатися шкода життю та здоров'ю неповнолітніх, як результат застосування допінгу [9]. У зв'язку із складністю статистичного виокремлення кримінальних правопорушень під час проведення спортивних заходів, з огляду на загальну кількість вчинених кримінальних правопорушень даної категорії, а також обмеженим об'ємом даного дослідження, аналіз судової практики ст.ст. 307 та 316 КК України буде здійснено в рамках окремого дослідження.

Втім, за період дії чинного закону про кримінальну відповідальність в Україні зареєстровано лише 5 злочинів передбачених ст. 323 КК України: по одному у 2004, 2007, 2010, 2011 та 2015 рр., і лише 2 засуджених. З них лише одна особа має відношення до спортивної діяльності [3, с. 88]. У період з 2015 по сьогодні кримінальних правопорушень даної категорії офіційно зафіксовано не було.

Погоджуємось із В.В. Сокуренко, що настільки незначна слідча й судова практика є цілком закономірною. Щонайменше з тією причини, що ст. 323 КК України у своїй примітці при визначенні допінгу посилається на міжнародний нормативно-правовий акт – Антидопінговий кодекс Олімпійського руху, який втратив чинність ще у 2004 р., одночасно з набуттям

чинності Всесвітнього антидопінгового кодексу. Тому, на думку автора, не є дивиною практична відсутність судової практики й мізерна та майже безперспективна (у процесуальному плані) слідча практика. У зв'язку з цим науковець веде мову про високу латентність цих злочинів [3, с. 89].

Отже, можемо погодитись із О.І. Петренко, що кримінальним правопорушенням у сфері фізичної культури і спорту може бути визначено передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння, що завдає шкоди, або створює загрозу її спричинення суспільним відносинам, які забезпечують повноцінний розвиток фізичної культури та спорту в країні, та які охороняються законом про кримінальну відповідальність. Класифікація кримінальних правопорушень у сфері фізичної культури та спорту, зважаючи на множинність діянь, які можуть бути віднесені до цієї групи, передбачає їх розподіл на групи згідно таких критеріїв: як родовий об'єкт кримінального правопорушення, суб'єкт кримінального правопорушення, форма вини та внутрішня структура суспільних відносин [1, с. 410].

Якщо звернутись до судової практики застосування ст. 369-3 КК України можемо побачити, що згідно Єдиного звіту про кримінальні правопорушення по державі Офісу Генерального прокурора України, у період з грудня 2015 по теперішній час зареєстровано 12 кримінальних проваджень.

Наприклад, у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного державного реєстру досудових розслідувань за № 42016000000001310 від 24 травня 2016 року про обвинувачення ОСОБА_3 у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 369-3 КК України особу досі не притягнуто до кримінальної відповідальності.

Хоча згідно матеріалів провадження йдеться, що з метою отримання незаконного заробітку ОСОБА_6 спільно із ОСОБА_10 та іншими встановленими досудовим розслідуванням особами, попередньо досягнувши спільної домовленості, створили організоване стійке об'єднання осіб з чіткою ієрархією, розподіленням функцій та обов'язків, які спрямовані на незаконне збагачення, а саме заволодіння коштами через букмекерські контори (програми, портали) шляхом приховування інформації, яку вони через вплив отримували від службових осіб футбольних клубів під егідою Федерації футболу України, а також футбольних арбітрів чемпіонату України з футболу, шляхом надання службовим особам футбольних клубів або тримання від службових осіб неправомірної вигоди, метою чого було досягнення необхідних результатів футбольних матчів [10]. В ході слідства було встановлено, що 23 травня 2018 року під час проведення огляду мобільного телефонного апарату «Iphone 7+» із СІМ-картою НОМЕР_1., який належить футболісту ТОВ «ФК «Говерла», були зафіксовані відомості, які свідчать про здійснення останнім протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань з метою отримання від цього злочинного прибутку, зокрема його переписка з іншими особами щодо ведення футбольної гри, інформація про наявність у нього акаунтів на сайті міжнародної букмекерської компанії, яка здійснює діяльність у світі прийняття ставок про результати спортивних матчів, фотокопії документів інших осіб, про яких у сторони обвинувачення є ґрунтовна інформація стосовно їх причетності до злочинної діяльності тощо [11].

Не притягнуто до кримінальної відповідальності осіб й у інших випадках, зокрема:

– у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного державного реєстру досудових розслідувань за № 12018140000000238 від 01 травня 2018 року за ч. 1 ст. 369-3 КК України. Так, 01 травня 2018 року невідомі особи намагались вплинути на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, підбурювання та намагання вступу в змову з воротарем команди ФК «Карпати» U-19, пропонуючи останньому грошові кошти в сумі 10000 доларів США за те, щоб той допоміг вплинути на фіксований результат матчу ФК «Карпати» – ФК «Шахтар», шляхом програшу його команди, що суттєво вплинуло б на результати офіційного спортивного змагання між двома командами, в якому беруть участь неповнолітні спортсмени. З матеріалів провадження також слідує, що 01.05.2018 року після передачі частини грошових коштів в публічно доступному місці, а саме в приміщенні торгового центру «Форум Львів», що за адресою: Львівська обл., м. Львів, вул. Під Дубом, 7б,

на третьому поверсі, по праву сторону від ескалатора, в правому куті між кафе «Сушія» та «Вареники тут» проведено огляд місця події під час якого вилучено частину домовлених грошових коштів в сумі 4000 доларів США. Під час проведення огляду місця події були присутні: ОСОБА_7, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженець с. Гільці, Чорнухинського р-ну, Полтавської області, який зареєстрований за адресою: АДРЕСА_1, житель АДРЕСА_2, який безпосередньо вів розмови з воротарем ФК «Карпати» Ю-19 ОСОБА_6. Окрім цього під час проведення слідчої дії були присутні футболісти ФК «Карпати» Ю-19: ОСОБА_6, 2000 р.н., ОСОБА_8, 2000 р.н., ОСОБА_9, 2000 р.н. та ОСОБА_10, 1999 р.н., кожний з яких отримав від ОСОБА_7 грошові кошти по 1000 доларів США [12];

– у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного державного реєстру досудових розслідувань за № 42019161340000006 від 18 січня 2019 року за ч. 3 ст. 369-3 КК України;

– у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного державного реєстру досудових розслідувань за № 42019161340000008 від 21 січня 2019 року за ч. 3 ст. 369-3 КК України тощо.

Разом із тим, навіть побіжний огляд публікацій в ЗМІ дає змогу зрозуміти, що наявна і окрім зазначеного безліч випадків вчинення кримінальних правопорушень у сфері фізичної культури і спорту. А відсутність обвинувальних вироків за ст. 369-3 КК України пояснюється латентністю, а також широким спектром проблем, які виникають під час доказування в рамках досудового та судового розгляду, про що говорять результати соціологічних досліджень [13, с. 28].

Так, в рамках проведеного нами дослідження було здійснено опитування серед діючих співробітників Національної поліції України у м. Дніпрі та Дніпропетровській області (230 респондентів), в ході чого було встановлено, що на сьогоднішній день існує надвисокий рівень латентності кримінальних правопорушень у сфері фізичної культури та спорту (на що вказало 190 респондентів – 83% від загальної кількості опитаних респондентів), проблеми формування доказової бази матеріалів кримінальних проваджень (203 респонденти – 88% від загальної кількості опитаних респондентів) та наявна стійка тенденція до збільшення кількості кримінальних правопорушень у сфері фізичної культури і спорту (170 респондентів – 74%).

Рис. 1. Результати опитування.

З цього приводу також писав В.В. Сокурєнко, що можна констатувати високу латентність кримінального беттінгу, встановлення хоча б приблизного рівня та структури якої

може спиратися виключно на опитування й експертні оцінки [3, с. 65], а рівень латентності злочинів, передбачених ч. 1 ст. 369-3 КК України, і взагалі перевищує 99% [14, с. 8].

Здійснене дослідження, дає змогу дійти висновку, що наразі в українському суспільстві наявна стійка тенденція до зростання кримінальних правопорушень у сфері фізичної культури і спорту. При цьому, існує цілий ряд проблем які виникають у правоохоронних органів під час попередження та розслідування кримінальних правопорушень у сфері спорту. Зокрема, це латентність кримінальних правопорушень та недосконалість чинного вітчизняного кримінального законодавства, які ще більше ускладнюються в умовах воєнного стану. Через це, наразі зумовлюється необхідність проведення подальших наукових дослідження, щодо попередження та розслідування кримінальних правопорушень у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Петренко О.І. Поняття та види злочинів у сфері фізичної культури та спорту. *Форум права*. 2014. № 1. С. 406–411.
2. Леонов Я.В. Стратегічний розвиток спортивної індустрії. *Review of transport economics and management*. 2020. Вип. 4 (20). С. 21–26.
3. Сокурєнко В.В. Кримінологічна характеристика та протидія злочинності у сфері фізичної культури і спорту : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2019. 235 с.
4. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к-/960-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
5. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон від 01.07.2010 № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
6. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями : Закон від 16.11.2016 № 1752-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1752-19#n2>
7. Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями: Конвенція ратифікована Україною 16.11.2016 / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_c01
8. Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень: Закон України від 03.11.2015 № 743-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19>
9. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 03.11.2015 № 743-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
10. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75098969>
11. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77778637>
12. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73748686>
13. Анісімов Д.О. Кримінальна відповідальність за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань : дис. ... док. філос. : 081 / Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, Дніпро, 2022. 230 с.
14. Сокурєнко В.В. Кримінологічна характеристика та протидія злочинності у сфері фізичної культури і спорту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2019. 22 с.

